

Innføring i de ulike formene for interkommunalt samarbeid

Hva er god eierstyring?

Lovverket

KOMMUNSEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Rådgiver Morten Strand

Stor frihet

- Egen driftsorganisasjon
- Interkommunalt samarbeid
- Andre rettssubjekter
- Kjøpe tjenester
  - Private
  - Ideelle

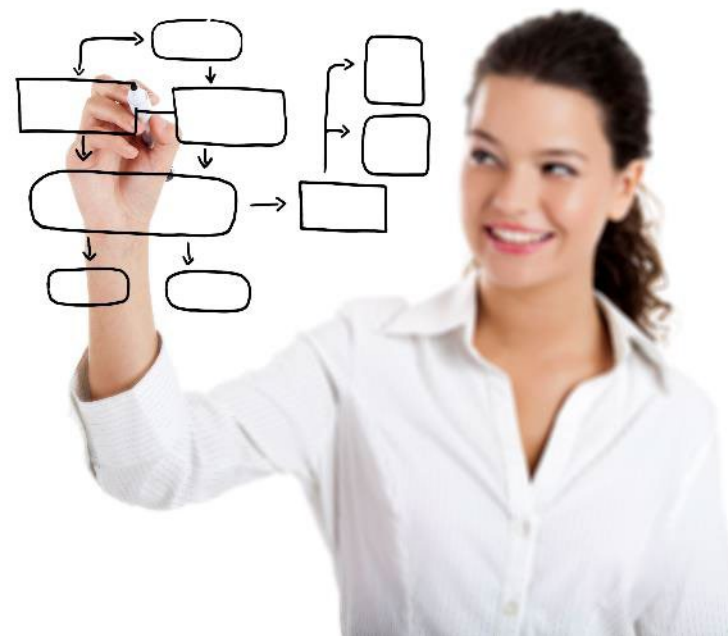

Foto: ScanStockPhoto

Rolledeling – eier / driftsledelse

All selskapsorganisering bygger på en rolledeling mellom eier og driftsledelse

– Hva ligger i eierrollen?

- Mål og resultatstyring, ikke detaljstyring
- Evne til å overlate driften av selskapet til personer som har tillit til å drive virksomheten innenfor relativt vide rammer

– Hva ligger i driftsledelse?

- Forvaltning av selskapet innenfor rammen av selskapets formål

NB! Styret skal tjene selskapets interesser og alle eierne kollektivt innenfor de målsettinger og rammer som er gitt av eierne

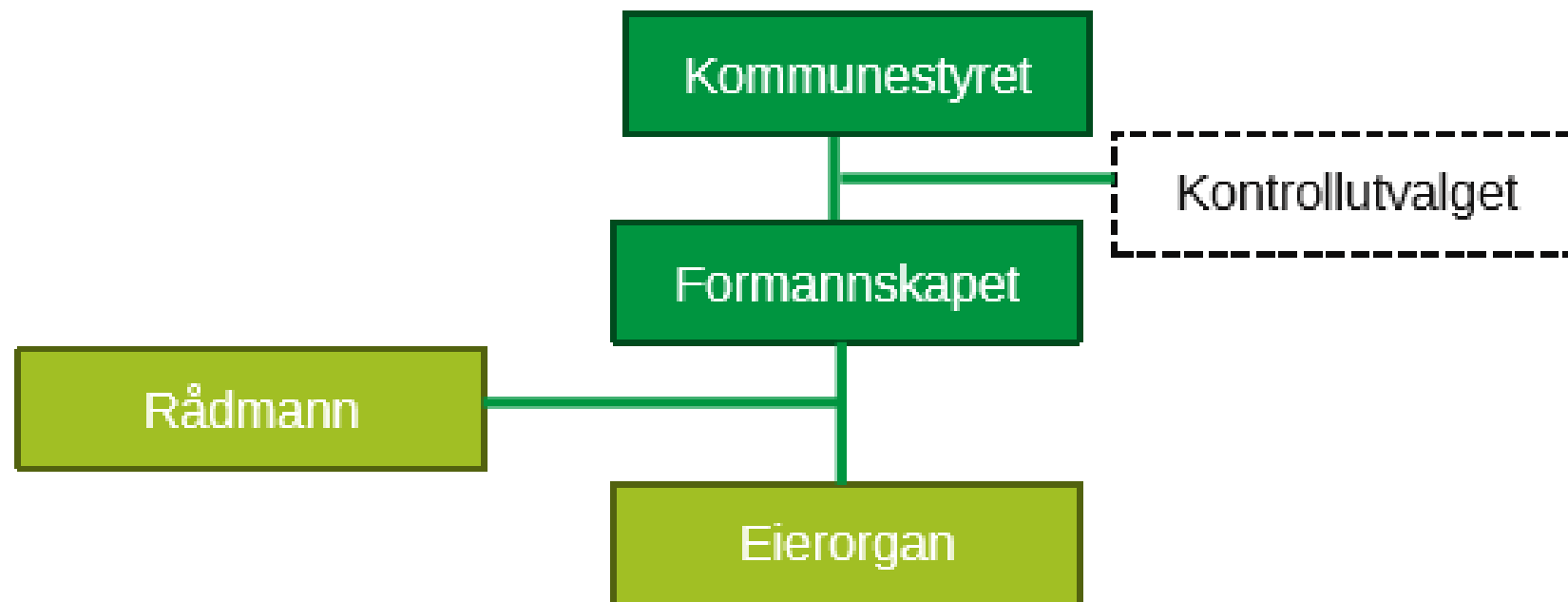
Dette gjelder også styremedlemmer som "representerer" en bestemt eier

God folkevalgt styring

Selv om deler av virksomheten er lagt ut i et selskap,

Har kommunestyret det overordnede ansvaret.

Det er derfor viktig å opprettholde god folkevalgt styring.

Fem politikerroller

- **Ombudsrollen**

- Kontakt med innbyggerne
- Oppfølging av enkeltsaker

- **Styringsrollen**

- Strategi og politikkutforming
- Styring og kontroll

- **Lederrollen**

- Debatt og dialog
- Premissleverandør

- **Arbeidsgiverrollen**

- Kommunens omdømme

Og så er det .....

- **Eierrollen**

Eierstyring – hva er det?

Eierstyring: Den styring kommunen har over selskapet i egenskap av *eier*

Gjerne brukt som motsetning til *selskapsstyring* – som er den styring som styret og daglig leder utøver

Rolledelingen mellom eier og driftsledelse

Kommuneloven stiller nå krav om eierskapsmelding

Rammer og muligheter for eierstyring fremgår av den aktuelle selskapsloven

Virkemidler for eierstyring – eksempler

- Valg av selskapsform
- Fastsetting av formål
- Vedtekter/selskapsavtale
- Instrukser fra eierorganet (generalforsamling/representantskap)
- Valg av styre
- Fastsetting av eierstrategier, utarbeiding av eierskapsmeldinger mv.

Eierskapsmelding – minimumskrav (§ 26-1)

- Loven stiller noen minstekrav til eierstyringen
- Det er innført krav om eierskapsmelding
- Samt minimumskrav til innhold
  - Prinsipper for eierstyring
  - Oversikt over selskaper
  - Formål med selskaper
  - «Bør» si noe om hvordan arbeidet skal forankres
- Minst en gang i valgperioden
- Ikke nærmere krav til behandling men den skal vedtas av kommunestyret

Innsynsrett i kommunalt eide selskaper (§ 23-6)

- Hvem har innsynsrett
  - kontrollutvalget og revisjonen
- Overfor hvem (hvilke selskaper)
  - IKS
  - Interkommunalt politisk råd
  - Kommunale oppgavefelleskap
  - AS der kommuner, fylkeskommuner eller IKS til sammen har alle aksjer
- Hva: Opplysninger de trenger for å gjennomføre sin kontroll
- Undersøkelser; Inspeksjon av anlegg, lokaler mv.

Innsynsrett i deleide og privat eide selskaper (§ 23-6)

- Ny bestemmelse som utvider kontrollutvalgets og revisors innsynsrett og undersøkelsesrett til å gjelde:
  - «andre virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen eller fylkeskommunen»
    - Selskaper kommunen eier sammen med private
    - Privateide selskaper
    - Stiftelser
    - Mv.
- Men bare så langt det er nødvendig for å undersøke at kontrakten blir oppfylt

Eierstyring

Aktiv og bevisst eierstyring:

Kommunestyret må gi styringssignalene og følge opp.

- Kommunale foretak, interkommunale selskaper (IKS) og aksjeselskaper (AS)
- **KS: 21 punkter om eierstyring**
- Eierstrategi – Eiermelding
- Generalforsamling / representantskap
- Politisk representasjon i styrene???
- Habilitet

Anbefalinger om eierstyring,
selskapsledelse og kontroll

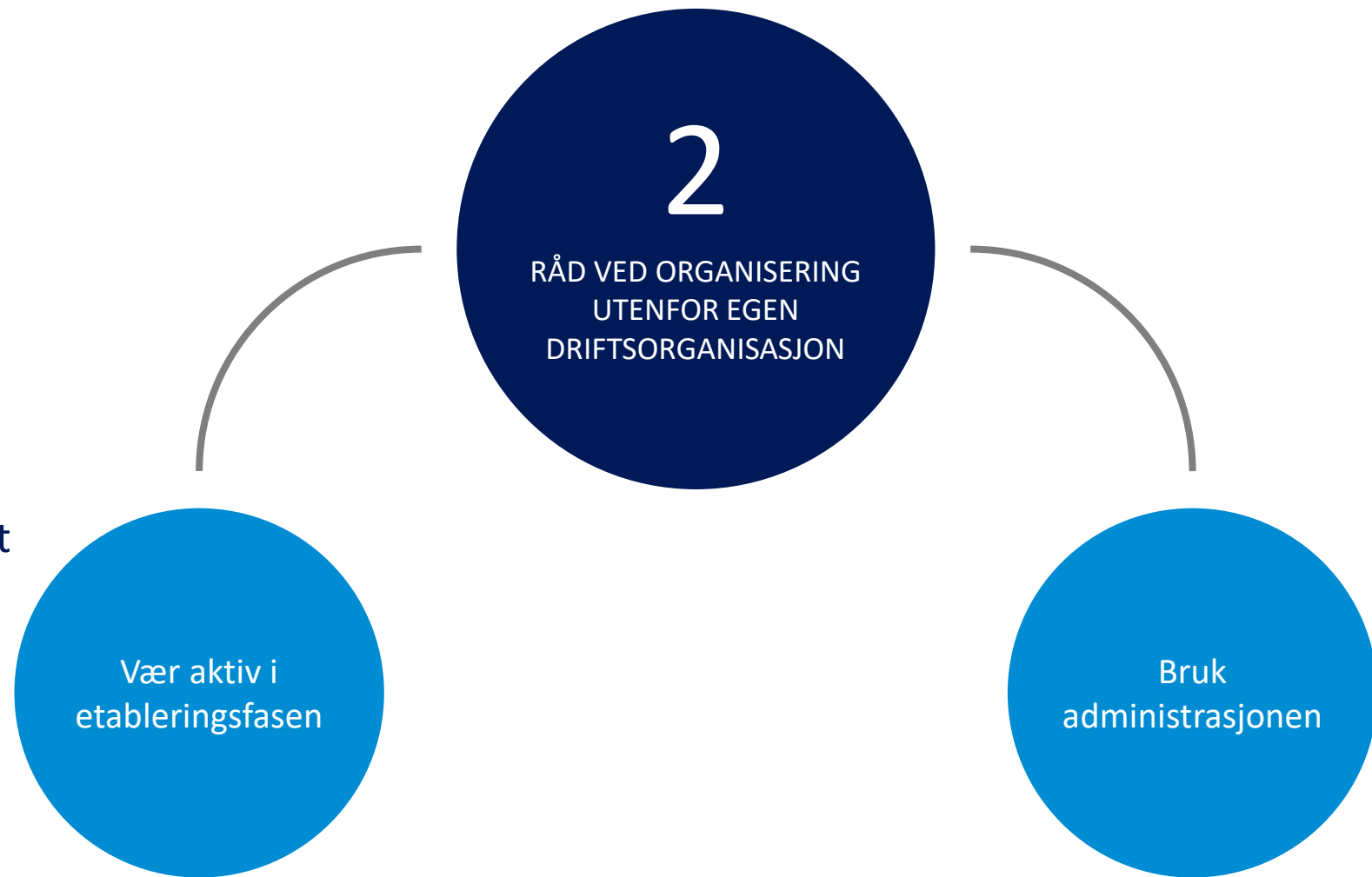
KOMMUNESSEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Tips og råd fra KS

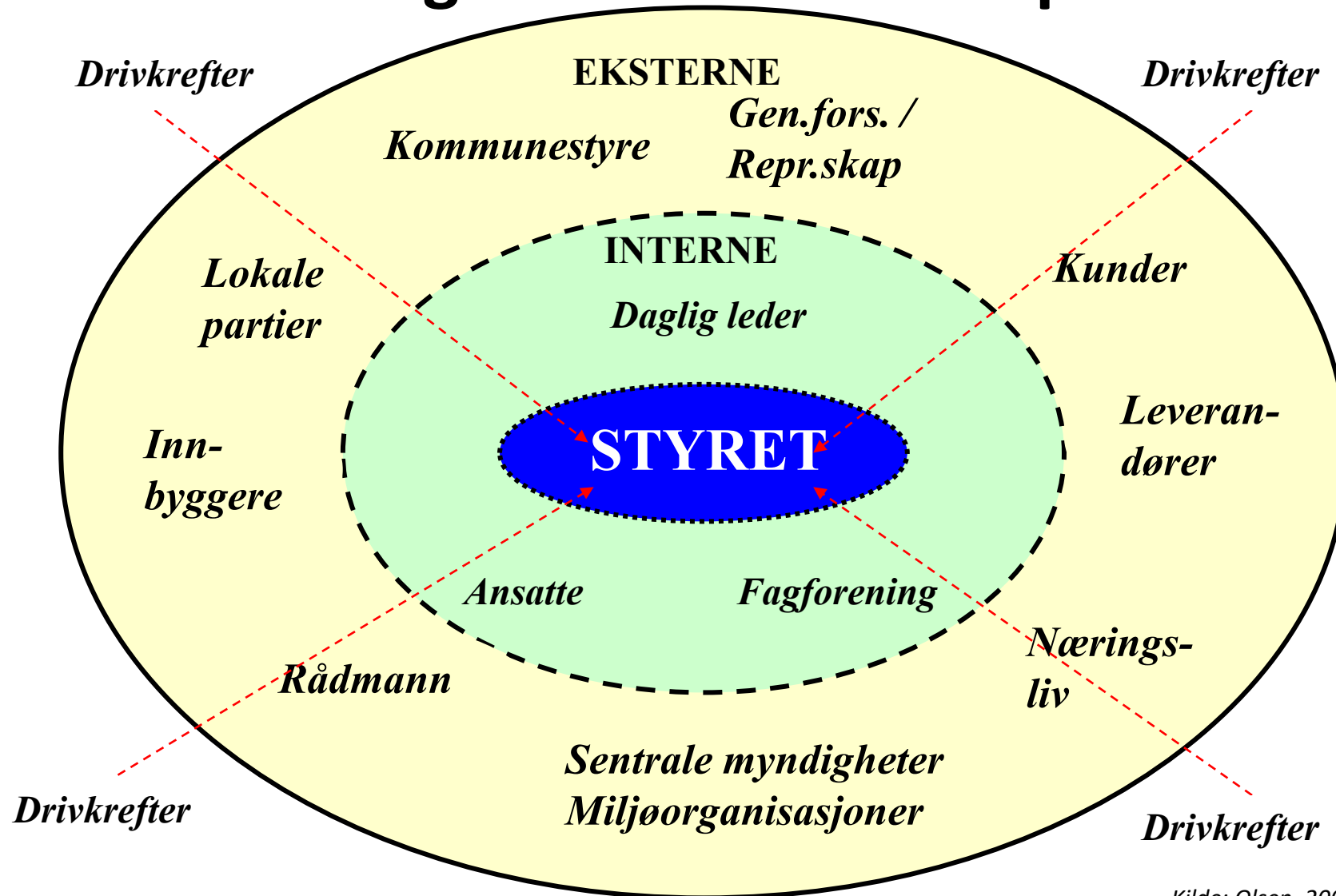
- Vær bevist i etableringsfasen
- Årlige eierskapsmelding
- Forankring i egen kommune
- Faste rapporteringer
- Bruk styringsdokumentene aktivt
- Bruk administrasjonen

Mulighet for eierstyring

- **Eierstyring utøves primært gjennom:**
  - AS: Generalforsamling
  - IKS: Representantskap
- **Viktigste oppgave:**
  - velge styre, styreleder og nestleder (og eventuelt avsette styret)
- **Viktigste rammer for eierstyring:**
  - AS: Stiftelsesdokument og vedtekter
  - IKS: Selskapsavtale
  - Aksjonæravtaler/eieravtaler
  - Eiermøter (ikke vedtaksmyndighet)
  - Eiermeldinger
  - Gjøre politiske avklaringer mellom eierne for å gi et felles mandat til styret

Påvirkningskrefter i et selskap

Kilde: Olsen, 2006

Kommuneforvaltningen skal være tillitsskapende og bygge på høy etisk standard (Kommuneloven)

- Sentrale verdier
  - Åpenhet
  - Rolleklarhet
  - Etisk bevissthet
  - Habilitet

Det er mange samarbeidsformer å velge mellom

- Interkommunalt politisk råd
- Kommunalt oppgavefellesskap
- Vertskommunesamarbeid
- Interkommunalt samarbeid (IKS)
- Aksjeselskap (AS)
- Samvirkeforetak, forening
- Eller på annen lovlig måte

Foto: ScanStockPhoto

Interkommunalt politisk råd

- Kommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd til behandling av saker som går på tvers av kommunegrensene/fylkes-grensene
- Kommunestyret selv vedtar opprettelsen av et slikt råd
- Vedtaksmyndighet
  - Kan ikke treffe enkeltvedtak
  - Kan treffe vedtak om interne forhold om samarbeidet, også enkeltvedtak, eks ansettelse av sekretær
  - Kan forvalte tilskuddsordninger
  - Kan ikke yte tjenester

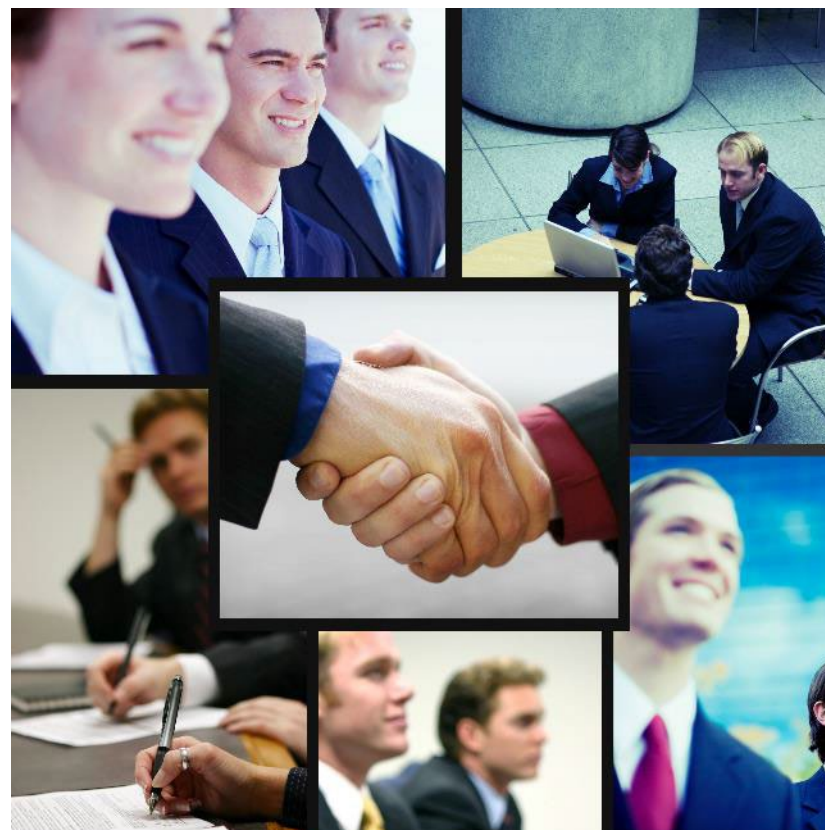

Foto: ScanStockPhoto

Interkommunalt politisk råd

- Organer
  - Skal ha et representantskap – øverste organ
  - Alle deltagerne representert med minst et medlem
  - Medlemmene velges av kommunestyret/fylkesting
  - Velges for fire år – kan velges på nytt
  - Rådet kan selv opprette andre organer
- Økonomisk ansvar
  - Ubegrenset økonomisk ansvar, men begrenset til deltagernes andel av rådets forpliktelser
- Eget rettssubjekt?

Foto: ScanStockPhoto

Kommunalt oppgavefellesskap

- To eller flere kommuner/fylkeskommuner kan opprette et kommunalt oppgavefellesskap for å løse felles oppgaver
- Utarbeidet for produksjonssamarbeid for mindre omfattende oppgaver
- I stor grad samme regler som for interkommunalt politisk råd
- Myndighet – tilsvarende som interkommunalt politisk råd

Foto: ScanStockPhoto

Vertskommune

En eller flere kommuner kan avtale med en vertskommune at denne vertskommunen utfører lovpålagte oppgaver og mer individrettede tjenestene på vegne av dem alle.

En vertskommune kan også utøve myndighet på vegne av alle i samarbeidet.

Foto: ScanStockPhoto

Andre former for samarbeid

- Interkommunale selskaper (IKS)
- Samvirkeforetak
- Aksjeselskap (AS)
- Stiftelse

I tillegg har kommuner og fylkeskommuner anledning til å konkurranseutsette deler av virksomheten

Foto: ScanStockPhoto

	Kommunale foretak	Interkommunale selskap	Aksjeselskap
Eget rettssubjekt	Nei	Ja	Ja
Hvem kan eie	Del av kommunen	Kommuner/IKS	Ingen begrensning
Eiers økonomiske ansvar	Fullt ut ansvarlig for foretaket	Fullt ansvar i henhold til eierandel	Kun for sin del av aksjekapitalen
Operativt eierorgan	Kommunestyret/ fylkestinget	Representantskap	Generalforsamling
Styringsgrunnlag	Vedtekter Kommunestyrevedtak	Selskapsavtale Vedtak i representantskapet	Vedtekter og stiftelsesdokument Generalforsamlingsvedtak
Styremøter	Åpent, men kan bestemme at de skal være lukket	Lukket	Lukket
Tariffavtale	Medlemskap i kommunen gjennom KS eller selvstendig medlemskap i KS Bedrift	Kan velge fritt	Kan velge fritt
Formell arbeidsgiver	Kommunen	Selskapet ved styret	Selskapet ved styret

Rollefordeling

	Eierne	Styret	Adm.dir.
Forretningsidè (visjon)	■	■	□
Mål (overliggende)	□	■	■
Delmål		□	■
Strategi		□	■
Hovedtiltak		□	■
Budsjett		□	■
Iverksettelse			■
Rapportering – løpende			■
Vurdering – løpende		■	
Rapportering – året		■	
Vurdering – året	■		

Hvit boks = deltakelse
Svart boks = forslag /
utarbeiding

Kilde: Levorsen, 2005

Beslutningsmodell

	Eiere	Styret	Adm.dir.
Forretningsidè (visjon)	■		
Mål (overliggende)	■		
Delmål		■	
Strategi		■	
Hovedtiltak		■	
Budsjett		■	

Beslutninger = svart boks
Kilde: Levorsen, 2005

Her er lenken: <https://response.questback.com/ks/vopdokza4t>